

Nr 1

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskningen av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning har båda kamrarna till lagutskott hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående justitieombudsmansämbetets förvaltning under år 1966.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från justitieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diarium, vilka år 1966 förts i nämnda expedition, dels protokoll över de av justitieombudsmannen under året verkställda inspektionerna, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte har på särskild begäran handlingarna rörande vissa av justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen meddelas till en början att justitieombudsmannen Alfred Bexelius begagnat sig av semester under tiderna den 14 februari—den 11 mars och den 5—den 16 september, varvid ämbetet föreståtts av hans av riksdagen utsedde ställföreträdare, lagmannen Bengt Sandström. För att få tillfälle att ägna erforderlig tid åt de ur principiell synpunkt viktigaste ärendena och för att nedbringa förefintlig arbetsbalans har justitieombudsmannen vidare med stöd av 24 § andra stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän uppdragit åt Sandström att under januari, den 5—den 13 februari, den 12 mars—den 25 april, den 30 april—den 13 juni, den 1 juli—den 2 augusti, den 27 augusti—den 4 september, den 17—den 29 september, den 1—den 31 oktober samt den 5 november—den 31 december 1966 förrätta å ämbetet ankommande göromål med avseende å ärenden, vilkas avgöranden justitieombudsmannen icke själv förbehållit sig.

Ämbetsberättelsen upptager en redogörelse för ärenden av mera allmänt intresse. I berättelsen är jämväl intagna av justitieombudsmannen under år 1966 gjorda framställningar till Kungl. Maj:t. Framställningarna har avsett:

1) hemställan om åtgärder i syfte att giva de renskötande samerna bätt-

re möjligheter att själva tillvarataga sina av lagen erkända rättigheter och att hindra att intrång däri göres utan tillräckliga skäl och utan rimlig ersättning;

2) införande av bestämmelser om ersättning till enskild part för inställelse vid förhör i nykterhets- och barnavårdsärenden;

3) ersättning av allmänna medel åt klagande för skada på grund av interimistisk återkallelse av körkort;

4) ändring av det vid kungörelsen den 18 april 1947 (nr 186) om upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare samt av kommunal röstlängd fogade formuläret nr 3;

5) ersättning av allmänna medel åt klagande för lösören, som omhändertagits av polismyndighet då klaganden berövats friheten och som förstörts under frihetsberövandet;

6) viss komplettering av utredningen i ärende rörande tillsättning av viss professur i syfte att säkerställa en — med hänsyn till professurens ämnesinnehåll — objektivt riktig bedömning av de sökandes vetenskapliga skicklighet;

7) revision av bestämmelserna om bosättning i riket såsom villkor för rätt till samhällsförmåner i syfte att åstadkomma en rättvis avvägning mellan förefintlig skyldighet att gälda skatt för lön under tjänstgöring utomlands och rätt till olika samhällsförmåner under utlandsvistelse; samt

8) utredning av behovet av skydd för fastighetsägare mot verkningarna av långvariga provisoriska byggnadsförbud.

Sedan Kungl. Maj:t berett justitieombudsmannen tillfälle därtill har han avgivit remissyttranden över

ett av riksdagens revisorer väckt förslag om utredning av den statliga revisionens konstitutionella ställning samt

1963 års JO-utrednings betänkande »Riksdagens justitieombudsmän».

Vidare har justitieombudsmannen avgivit yttranden på begäran av chefen för försvarsdepartementet över ett av 1964 års utredning rörande vapenfria värnpliktiga avgivet betänkande »Vapenfri tjänst» samt på begäran av sammansatta konstitutions- och bankoutskottet över betänkande med förslag till effektivisering av riksdagens revisorers verksamhet i den del som avser ändrad ordning för redovisning av revisorernas verksamhet och för inhämtande av förklaringar i de av revisorerna upptagna ärendena.

I anledning av brister och otydligheter i lagstiftningen, vilka uppmärksammats vid prövning av klagomål eller i samband med inspektioner, har handlingarna i ett flertal ärenden överlämnats till vederbörande departementschef eller pågående utredningar för kännedom.

Under år 1966 har justitieombudsmannen för inspektion besökt myndigheter i Skaraborgs län. Därvid besöktes

länsstyrelsen,
 lantbruksnämnden, länsskolnämnden och länsnykterhetsnämnden,
 överlantmätaren,
 domkapitlet och stiftsnämnden,
 skogsvårdsstyrelsen,
 polismästaren i Falköping,
 kronofogden i Mariestad,
 socialvårdsbyrån i Mariestad,
 socialbyrån i Skövde,
 barnavårdsnämnderna i Tidaholm, Hjo och Karlsborg,
 nykterhetsnämnderna i Hjo och Karlsborg,
 häradsskrivarna i Mariestads, Skara, Falköpings, Lidköpings och Töreboda fögderier,
 katedralskolan i Skara,
 Falbygdens sjukhus,
 statens vårdanstalt för alkoholmissbrukare i Gudhem,
 erkända nykterhetsvårdsanstalten Lindåsen samt
 Margretelunds yrkesskola.

Tjänstförrättande justitieombudsmannen Sandström har inspekterat följande myndigheter i Stockholms län:

Södertörns och Svartlösa domsagor,
 rådhusrätten i Södertälje,
 åklagarmyndigheten i Södertälje samt
 polismästaren i Södertälje.

Över de under år 1966 handlagda klagomålen och anställda åtalen m. m. meddelas i berättelsen följande översikt.

»På sätt framgår av ämbetsberättelsen till 1966 års riksdag uppgick antalet av de till år 1966 balanserade, under handläggning varande ärendena till	307
Antalet under år 1966 diarieförda ärenden har uppgått till 1 748 (mot 1 438 under år 1965 och 1 461 under år 1964). Av dessa avsåg 29 JO-ämbetets organisation och dylikt. Av återstående 1 719 under år 1966 diarieförda ärenden har anhängiggjorts	
genom klagomål	1 553
genom remisser	2
på grund av tidningsartiklar	17
på grund av anmärkning vid inspektion eller eljest på JO:s initiativ	147
Summa balanserade och inkomna ärenden	2 026

Tabell över de verksamhetsområden som berörts av de under år 1966 diarieförda ärendena¹

Verksamhetsområden	Klagomål	JO:s initiativ	Summa
<i>Domstolsväsendet</i> (utom förvaltningsdomstolar)	166	52	218
<i>Åklagarväsendet</i>	106	17	123
<i>Polisväsendet</i> : brottmål	144	2	146
andra polisjära ärenden	73	—	73
<i>Exekutionsväsendet</i>	51	1	52
<i>Kriminalvården</i>	171	1	172
<i>Medicinalväsendet</i> : sinnessjukvården	128	1	129
i övrigt	55	—	55
<i>Nykterhetsvården</i>	41	14	55
<i>Barna- och ungdomsvården</i>	45	22	67
<i>Byggnadsväsendet</i>	32	3	35
<i>Hyresregleringen</i>	13	—	13
<i>Lantmäteriet</i>	16	2	18
<i>Skolväsendet</i>	78	3	81
<i>Taxeringsväsendet</i>	54	7	61
<i>Administrationen i övrigt</i> (avseende andra ärenden än de ovan nämnda):			
centrala statliga verk och nämnder	60	3	63
länsstyrelser	73	14	87
andra lokala organ	55	8	63
<i>Statens affärsdrivande verk</i>	30	1	31
<i>Kyrkliga myndigheter</i>	21	2	23
<i>Kommunala myndigheter</i> (i övrigt)	114	11	125
Kungl. Maj:t i statsrådet och riksdagen	13	—	13
Enskilda sammanslutningar och personer	53	—	53
Förfrågningar, orediga klagomål o. d.	106	—	106

Av ovan nämnda 2 026 ärenden har under år 1966:

1) till annan myndighet överlämnats	16
2) såsom återkallade avskrivits	18
3) utan åtgärd avskrivits	459
4) efter vederbörandes hörande eller efter annorledes verkställd utredning avskrivits	804
5) till åtal hänvisats	3
6) föranlett 8 framställningar till Kungl. Maj:t i 43 ärenden	43
7) föranlett avgivandet av remissutlåtanden	5
8) föranlett rättelse, påpekande, erinran eller annan åtgärd och är vid 1966 års slut:	341
9) i avbidan på infordrad förklaring, påminnelse av avgivande eller annan utredning vilande	169
10) i avbidan på domstols eller annan myndighets beslut vilande	36
11) på prövning beroende	132

Summa 2 026

¹ Åtskilliga ärenden har avsett flera verksamhetsområden.

De under år 1966 beslutade åtalen har riktats

1) mot en häradshövding för dröjsmål med färdigställandet av domar och utslag m. m.;

2) mot en socialdirektör för underlåtenhet att tidigare än som skett vidtaga åtgärd för att bryta vid visst vårdhem rådande praxis att genom inläsning isolera berusade vårdtagare; samt

3) mot en planeringsdirektör hos ett landsting för tagande av otillbörlig belöning, alternativt grovt tjänstefel, samt mot ordföranden i samma landstings förvaltningsutskott för underlåtenhet att vidtaga erforderliga åtgärder i anledning av vad han erfarit rörande planeringsdirektörens förfarande m. m.»

Rörande arbetsbalansen anför justitieombudsmannen bl. a. följande.

På sätt framgår av de inledningsvis lämnade uppgifterna har antalet klagomål under år 1966 uppgått till 1 553 mot 1 217 under 1965 och 1 239 under 1964. Antalet ärenden som upptagits på JO:s initiativ har uppgått till 164 under 1966 mot 190 under ettvar av åren 1965 och 1964. Härtill kommer 2 remisser. Hela antalet nya ärenden har under 1966 uppgått till sammanlagt 1 719 mot 1 412 under 1965 och 1 434 under 1964. Under år 1966 har såsom framgår av den lämnade redogörelsen avgjorts 1 689 ärenden mot 1 552 under 1965 och 1 417 under 1964. Härigenom har antalet vid årsskiftet 1966/67 balanserade ärenden stigit till 337 mot 307 vid föregående årsskifte och 447 vid utgången av 1964. Av de till 1967 balanserade ärendena har 9 inkommit före 1966; motsvarande siffra vid årsskiftet 1965/66 var 63. Av övriga till 1967 balanserade ärenden, eller 328 ärenden, har 35 anhängiggjorts under första halvåret 1966 och återstoden, eller 293 ärenden, under samma års sista hälft.

Av de före år 1966 inkomna, ännu icke prövade 9 ärendena är icke något färdigberett för avgörande. Det är med stor tillfredsställelse som jag redovisar denna efter en kraftansträngning vunna förändring i arbetsläget i förhållande till tidigare årsskiften. Det är nämligen av största betydelse för JO-ämbetet att ärendena kan avgöras inom rimlig tid efter det de inkommit.

Berättelsen upptager meddelande därom, att under år 1966 någon förklaring av lag, i den ordning § 20 regeringsformen bestämmer, icke blivit meddelad av Kungl. Maj:t.

Utskottet. Vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen anmäler.

Stockholm den 7 februari 1967

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Erik Svedberg, Ernulf, fru Lindström, herrar Schött, Helge Karlsson, Gösta Jacobsson och fru Lilly Ohlsson;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, fru Löfqvist, fru Kristensson, fröken Bergegren, fröken Andersson i Strängnäs och herr Wiklund i Stockholm.